

УДК 336.71 (477)

Н. Г. Пайтра, І. В. Барилюк, Ю. В. Кудляк
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЛІКВІДНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА СТРАТЕГІЇ РЕГУЛЮВАННЯ

У статті узагальнено підходи до розкриття економічної сутності ліквідності банку в умовах подолання впливу наслідків фінансової кризи. Увагу зосереджено на аналізі дотримання нормативів ліквідності банками України, а також з'ясуванні ролі центрального банку країни у забезпеченні фінансової стабільності функціонування вітчизняних банківських установ.

Ключові слова: банк, ліквідність банку, структура банківської ліквідності, методи управління ліквідністю банку.

В статье обобщены подходы к раскрытию экономической сущности ликвидности банка в условиях преодоления влияния последствий финансового кризиса. Внимание сосредоточено на анализе соблюдения нормативов ликвидности банками Украины, а также выяснении роли центрального банка страны в обеспечении финансовой стабильности функционирования отечественных банковских учреждений.

Ключевые слова: банк, ликвидность банка, структура банковской ликвидности, методы управления ликвидностью банка.

The article summarizes the research approaches to the economic essence of the bank liquidity in the conditions of surmounting the aftermath of the financial crisis. Attention is concentrated on the analysis of compliance with the liquidity criteria by Ukrainian banks and elucidating the role of the state central bank in ensuring financial operational stability of domestic banking institutions.

Keywords: bank, bank liquidity, structure of banking liquidity, methods of banking liquidity management.

Функціонування вітчизняних банків в умовах кризи характеризується недостатнім рівнем капіталізації, відсутністю ефективних механізмів управління ризиками, високим рівнем банківських витрат, недосконалою структурою ресурсної бази з переважанням дорогих джерел фінансових ресурсів, низькою рентабельністю активів і вимагає пошуку нових підходів до вирішення цих актуальних проблем розвитку банківського бізнесу.

За сучасних умов розвитку економічної та політичної ситуацій в Україні та світі особливої уваги заслуговує дослідження проблеми ліквідності банківського сектора України. Банківські інститути не здатні своєчасно реагувати на швидкі зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, що призводить до виникнення розбалансованості у їхній діяльності. Без ефективного управління показниками ліквідності банківські установи не зможуть виконувати свої основні функції, пов'язані з обслуговуванням населення, суб'єктів підприємницької діяльності, а також здійсненням інвестиційної та кредитної діяльності.

Саме тому актуальним є дослідження та висвітлення негативних наслідків недотримання банківськими установами показників ліквідності, аналіз існуючих методів оцінки ліквідності та стратегій управління нею, оскільки це набуває особливої актуальності у період фінансової кризи та в умовах нестабільності вітчизняного та світового ринків капіталу.

Дослідженням питання підтримання ліквідності банківських установ займається багато українських та зарубіжних економістів. В Україні цю проблему вивчають такі науковці, як А. Герасимович, А. Єпіфанов, В. Крилова, О. Лаврушин, В. Міщенко, О. Молчанов, А. Мороз, Р. Набок, М. Савлук, А. Шаповалов та ін. Варто наголосити, що бачення цих науковців щодо сутності ліквідності розділилися. Зокрема, А. Герасимович та О. Молчанов ототожнюють ліквідність з наявним

у банку обсягом готівки. О. Лаврушин, В. Міщенко розглядають ліквідність як здатність погашати зобов'язання у встановлені строки. В той же час, А. Єпіфанов та А. Мороз уточнюють, що ліквідність – це не лише здатність погашати зобов'язання у встановлені строки, а й одночасно розширювати кредитну діяльність. Все ж, усі згадані економісти наголошують на важливості управління ліквідністю для банківської установи. Фундаментальними за даною темою дослідження є праці західних дослідників, а саме: Ф. Мишкіна, П. Роуза, Д. Сінкі та ін.

Метою статті є систематизація напрацювань з уточнення сутності банківської ліквідності, узагальнення її структури, інструментів регулювання та визначення напрямів підвищення ефективності управління ліквідністю банківської системи в Україні.

Термін «ліквідність» у перекладі із латинської означає «той, що тече, рідкий», тобто ліквідність надає певному конкретному суб'єкту характеристику легкості руху, переміщення. Виділяють декілька загальних рис, які виражають суть ліквідності взагалі і банківської ліквідності зокрема. По-перше, у кожному з визначень є пряма або непряма згадка про грошові відносини, отже поняття ліквідності безпосередньо пов'язане з категорією грошей. По-друге, у більшості визначень зустрічаються вказівки на часові характеристики, тобто ліквідність так чи інакше пов'язана з часом. По-третє, вона пов'язана із здатністю зняти обігу виконувати свої основні функції. По-четверте, з достатністю грошей і, по-п'яте, з надійністю виконання боргових зобов'язань у суспільстві [2].

На відміну від міжнародної банківської термінології, у вітчизняній економічній літературі часто ототожнюють два поняття – ліквідність банку і його платоспроможність. Ліквідність банку визначає його платоспроможність, але є більш вузьким поняттям. Якщо перше, в основному, завдання самого банку і він самостійно вибирає в конкретних умовах ті чи інші засоби підтримки своєї ліквідності на рівні встановлених норм, то друге – функції держави в особі центрального банку.

Оптимальний рівень банківської ліквідності є передумовою ефективного виконання своїх функцій як окремим банком, так і всією банківською системою. Проте надлишкова чи недостатня ліквідність зумовлює негативний вплив на діяльність банку. Зокрема, недостатній рівень ліквідності банку обмежує його платоспроможність, призводить до втрати клієнтів та їх довіри, а це ускладнює процес залучення депозитів та доступ до зовнішніх джерел фінансування. Внаслідок чого виникають різні проблеми фінансового роду, знижується прибутковість та ефективність діяльності банку, а далі – банкрутство і припинення діяльності.

У свою чергу, надлишкова ліквідність є результатом поганого банківського управління, яке свідчить про неспроможність ефективно розпоряджатися вільними фінансовими ресурсами.

Ліквідність банківської системи – це спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та акціонерами банківських установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб, надавати кредити й інвестувати розвиток економіки країни [2, с. 8].

Ліквідність банківської системи залежить від ліквідності банківських установ, Національного банку України та держави, а також від розвитку міжбанківського ринку, що дає змогу вважати банківську систему цілісною. Крім цього, на ліквідність банківської системи також впливають зовнішній та внутрішній борг України, рівень інвестицій, динаміка кредиторської та дебіторської заборгованості. З огляду на це, ліквідність банківської системи доцільно розділити на [6, с. 249]:

- внутрішню ліквідність банківської системи – здатність виконувати свої зобов'язання перед резидентами України – юридичними та фізичними особами;

- міжнародну (зовнішню) ліквідність – здатність країни виконувати свої міжнародні зобов'язання та повертати борги. Вона відображає міжнародні резерви та зовнішні вимоги і зобов'язання органів грошово-кредитного регулювання, а також зовнішні активи та зобов'язання банків України.

У чинній нормативно-правовій базі НБУ (Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція, затверджена Постановою від 28.08.2001 за № 368) «ліквідність банку» трактується як здатність банківської установи забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками та сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати).

Основними структурними елементами ліквідності банківської системи є [6]: оптимальна ліквідність (Ол); оптимальна вільна ліквідність (Овл); вільна ліквідність (Вл); надлишкова ліквідність (Нл). Розуміння та врахування цих складових є методологічною основою ефективного регулювання та управління ліквідністю банківської системи країни [6].

У своїй діяльності банківські установи стикаються з проблемою (ризиком) ліквідності, суть якої полягає у незбалансованості між попитом та пропозицією ліквідних засобів. Як недостатня, так і надлишкова ліквідність свідчать про неефективну діяльність банківських установ, що має різноманітні прояви на мікро- та макрорівні.

Дефіцит ліквідних коштів обмежує платоспроможність банку, призводить до порушення банківськими установами нормативних вимог НБУ, накладення штрафних санкцій, втрати клієнтів та відтоку депозитів, внаслідок чого виникає криза ліквідності. Надлишкова ліквідність свідчить про неефективне банківське управління та розпорядження вільними ресурсами, що спричиняє зниження рентабельності та призводить до збитковості банківської діяльності. Тому у процесі управління ліквідністю банківських установ особливу увагу слід зосередити на дотриманні ліквідної позиції.

Управління ліквідністю банківської системи – це складний процес створення передумов, забезпечення та підтримання оптимального рівня банківської ліквідності.

Ефективна система управління банківською ліквідністю повинна забезпечувати достатній рівень ліквідності за мінімальних витрат, тому важливе значення відводиться застосуванню банківською установою інструментарію управління ліквідністю, зокрема, методів оцінювання потреби у ліквідних коштах.

Основними методами оцінки потреб банку у ліквідних коштах є [3]:

- 1) метод структури коштів (структурування фондів);
- 2) коефіцієнтний метод (метод показників ліквідності);
- 3) метод джерел та напрямів використання коштів.

Оскільки підтримання ліквідності банку є актуальною та системною проблемою, саме тому з розвитком фінансових ринків у світовій практиці були розроблені теорії управління ліквідністю, які є складовою частиною усього банківського менеджменту (табл. 1).

На сучасному етапі розвитку економіки банківський сектор України характеризується наявністю двох основних ризиків. Суть першого полягає у ймовірності подальшого зниження курсу гривні, що може призвести до погіршення якості активів та негативно вплинути на капіталізацію українських банків. Другий ризик пов'язаний із ймовірним зменшенням обсягу банківських депозитів, що пояснюється зниженням довіри вкладників до банківської системи країни та достроковим вилученням вкладниками депозитів у національній валюті з метою конвертування своїх заощаджень у більш стабільну іноземну валюту.

Теорії управління банківською ліквідністю [2; 3; 6; 9; 10]

Назва	Основні положення	Недоліки
Теорія комерційних позик	Банк зберігає свою ліквідність доти, доки його активи є розміщеними у короткострокових позиках	Не враховується потреба у кредитах галузей економіки, що розвиваються. В умовах економічного спаду можуть не погашатися і довгострокові позики
Теорія переміщення активів	Активи банків повинні легко реалізуватися за допомогою: можливості рефінансування коштів у ЦБ; продажу високоліквідної застави; операцій з урядовими ЦП	В умовах кризи ліквідності активи можуть знецінюватися через різке падіння котирувань фондового ринку. Високоліквідні активи мають низьку дохідність
Теорія очікуваного доходу	Грошові потоки банку (процентні виплати за кредити) необхідно планувати на основі аналізу майбутніх доходів позичальника	Не завжди можна контролювати усі грошові потоки позичальника. Форсмажорні обставини та системна криза можуть порушити грошові потоки позичальника. Можливість залучення коштів залежно від репутації банку
Теорія управління пасивами	Купівля активів на ринку для забезпечення ліквідності	Можливість залучення коштів залежить від репутації банку

Особлива увага у питанні щодо регулювання ліквідності банків відводиться кредитній політиці, яка сьогодні є не лише фактором збільшення ризиків ліквідності через дисбаланси у депозитно-кредитних операціях, а й негативно впливає на макроекономічну збалансованість та стимулює розвиток інфляційних процесів.

В Україні управління ліквідністю банківської системи здійснює Національний банк України за допомогою законодавчо визначених механізмів та інструментів.

Обсяги кредитування фізичних осіб значно перевищують обсяги кредитування суб'єктів господарювання. Однак стрімке підвищення купівельної спроможності населення не задовольняється відповідною товарною пропозицією держави, тому на вітчизняному ринку попитом користуються імпортовані товари та послуги, що негативно впливає на економіку України. Порівняємо загальні обсяги рефінансування за 2005-2014 рр. за допомогою рис. 1. Найбільші обсяги рефінансування 222,3 млрд грн. Національним банком було здійснено у 2014 р., коли у країні панувала складна макроекономічна ситуація і банки відчували значну кризу ліквідності. Найменші обсяги рефінансування 2,5 млрд грн комерційні банки отримали у 2007 р., який характеризувався розквітом економіки, стабільним обсягом депозитної бази фінансування банків, як наслідок, достатнім рівнем ліквідності банківської системи.

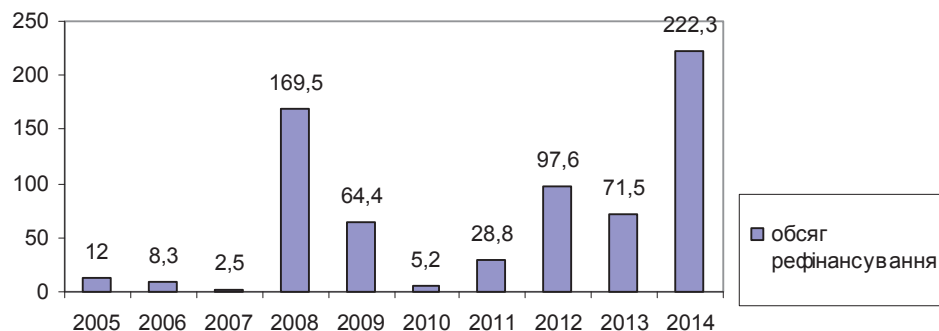

Рис. 1. Динаміка обсягів рефінансування банків
(джерело: склали автори на підставі [7])

Рівень ліквідності окремої банківської установи та системи загалом визначається не лише рівнем менеджменту банку, а й макроекономічними параметрами функціонування, які визначає НБУ. Зокрема, мова йде про встановлення розміру облікової ставки та нормативів обов'язкового резервування, що визначають доступність ресурсів від НБУ та обсяг залишків коштів у розпорядженні комерційних структур.

Національний банк установлює рівень облікової ставки, дотримуючись таких принципів:

- облікова ставка використовується Національним банком одночасно як засіб реалізації грошово-кредитної політики та орієнтир ціни на гроші;
- облікова ставка є одним із чинників, що характеризують основні напрями змін грошово-кредитного регулювання;
- облікова ставка має підтримуватися на позитивному реальному рівні щодо рівня інфляції;
- облікова ставка є найнижчою серед процентних ставок, за якими Національний банк може підтримати ліквідність банків.

Аналізуючи облікову ставку НБУ, слід розглянути динаміку її зміни впродовж 2005-2014 рр. (рис. 2).

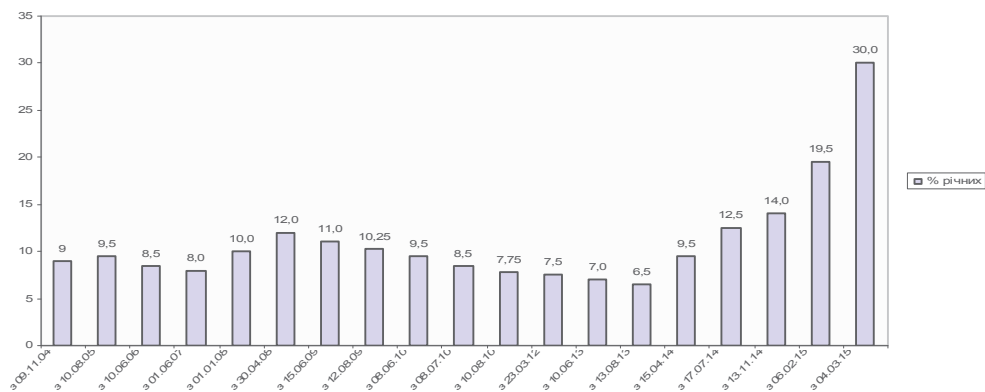

Рис. 2. Динаміка зміни облікової ставки НБУ
(джерело: склали автори на підставі [15])

Як показує рисунок, облікова ставка НБУ досягнула мінімуму у 2013 році – 6,5%. Період стабілізації банківського сектора супроводжується зниженням облікової ставки упродовж 30.04.2008 по 13.08.2013 (з 12 до 6,5%). Далі простежується поступове зростання облікової ставки, що спрямоване на обмеження обсягу вільної грошової маси в обігу (з 6,5% у 2013 р. до 30% у 2015 р. за попередніми даними).

Для регулювання банківської ліквідності Національним банком використовується ще один інструмент грошово-кредитної політики – резервні вимоги (табл. 2). Наступним важливим аспектом проблеми управління ліквідністю банківської системи є зниження рівня обов'язкових резервних вимог, що дозволить збільшити вільну ліквідність, скоротити обсяги рефінансування банків та зменшити вплив монетарного чинника на інфляційні процеси.

Аналізуючи табл. 2, бачимо посилення вимог регулятора не лише щодо іноземної валюти, але й до національної складової депозитних ресурсів, що зумовлено кризовими явищами економіки та банківської системи і, як наслідок, бажанням регулятора посилити резерви банківських установ.

З метою підтримання певного рівня ліквідності всієї банківської системи органи банківського нагляду багатьох країн встановлюють нормативи ліквідності, яких повинен дотримуватися кожен банк. Також може застосовуватись внутрішньобанківська система показників ліквідності, що допомагає точніше оцінити потреби й стан ліквідності, визначати ризик незбалансованої ліквідності, контролювати оперативні дані та планувати діяльність з урахуванням специфіки операцій певного банку.

Сучасна практика використання обов'язкових нормативів ліквідності в Україні передбачає наступні їх види:

- норматив миттєвої ліквідності (Н4) встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів. Він розраховується за формулою:

$$H4 = (K_{кр} + K_a) / P_n, \quad (1)$$

де $K_{кр}$ – кошти на кореспондентському рахунку;

K_a – кошти в касі;

P_n – поточні рахунки для розрахунку нормативу миттєвої ліквідності.

Таблиця 2

Нормативи обов'язкового резервування [7]

	За строковими депозитами нефінансових корпорацій та домашніх господарств		За коштами на поточних рахунках та депозитами на вимогу нефінансових корпорацій та домашніх господарств		За коштами, залученими іншими депозитними корпораціями від інших депозитних корпорацій-нерезидентів та інших фінансових корпорацій-нерезидентів			
	у національній валюті	в іноземній валюті	у національній валюті	в іноземній валюті				
01.10.04-24.12.04	7	7	8	8	-			
25.12.04-31.08.05	6	6	7	7	-			
01.09.05-09.05.06	6	6	8	8	-			
10.05.06-31.07.06	4	4	6	6	-			
01.08.06-30.09.06	2	3	3	5	-			
01.10.06-04.12.08	0,5	4	1	5	-			
05.12.08-04.01.09	0	3	0	5	-			
05.01.09-31.01.09	0	4	0	7	-			
01.02.09-30.06.11	0	4	0	7	2			
	за строковими депозитами нефінансових корпорацій та домашніх господарств			за коштами на поточних рахунках та депозитами на вимогу нефінансових корпорацій та домашніх господарств		за коштами, залученими іншими депозитними корпораціями від інших депозитних корпорацій-нерезидентів та інших фінансових корпорацій-нерезидентів		
	у національній валюті	в іноземній валюті		у національній валюті	в іноземній валюті	у національній валюті	в іноземній валюті (крім російських рублів)	у російських рублях
коротко-строкові		довго-строкові						
01.07.11-29.11.11	0	6	2	0	8	0	2	2
30.11.11-30.03.12	0	7,5	2	0	8	0	2	2
31.03.12-29.06.12	0	8	2	0	8,5	0	2	0
30.06.12-30.06.13	0	9	3	0	10	0	3	0

Продовження табл. 2

	за строковими депозитами нефінансових корпорацій та домашніх господарств			за коштами на поточних рахунках та депозитами на вимогу нефінансових корпорацій та домашніх господарств			за коштами, залученими іншими депозитними корпораціями від інших депозитних корпорацій-нерезидентів та інших фінансових корпорацій-нерезидентів		
	у національній валюті	в іноземній валюті		у національній валюті	в іноземній валюті		у національній валюті	в іноземній валюті (крім російських рублів)	у російських рублях
		коротко-строкові	довго-строкові		нефінансові корпорації	домашні господарства			
01.07.13-29.09.13	0	10	5	0	10	15	0	5	0
30.09.13-18.08.14	0	10	7	0	10	15	0	5	0
19.08.14-30.12.14	0	10	7	0	10	15	0	5	5
	за строковими депозитами			за коштами на поточних рахунках та депозитами на вимогу					
з 31.12.14	3			6,5					

Виконання банками нормативу Н4 зображено на рис. 3.

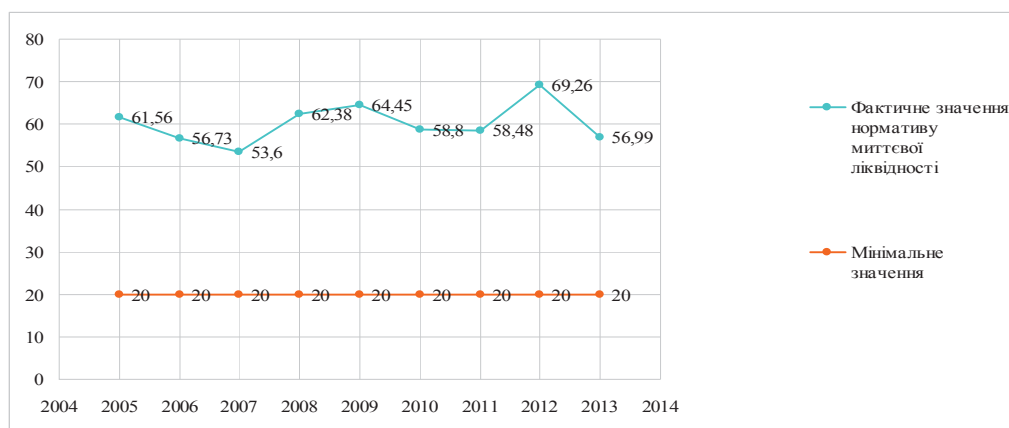

Рис. 3. Динаміка дотримання банками нормативу миттєвої ліквідності (Н4)
(джерело: склали автори на підставі [7])

Як показують дані рис. 3, фактичне значення нормативу миттєвої ліквідності впродовж аналізованого періоду значно перевищувало встановлений економічний норматив (20 %) та коливалося в межах 53,6–69,26%. Тобто, впродовж 2005-2014 рр. у вітчизняних банківських установах було достатньо високоліквідних активів для своєчасного виконання своїх грошових зобов'язань. Збільшення забезпечення миттєвою ліквідністю в умовах кризи викликано необхідністю страхових резервів на випадок паніки населення.

- норматив поточної ліквідності встановлюється для здійснення контролю за збалансованістю строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку:

$$H5 = A / Z, \quad (2)$$

де А – активи з терміном погашення до 31 дня;

Z – зобов'язання банку з терміном погашення до 31 дня.

Динаміка дотримання банками нормативу поточної ліквідності зображена на рис. 4.

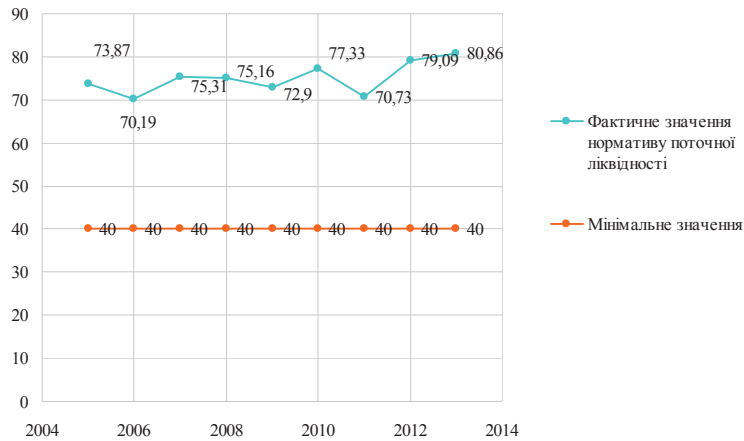

Рис. 4. Динаміка дотримання банками нормативу поточної ліквідності (Н5)
(джерело: склали автори на підставі [7])

З рис. 4 видно, що фактичне значення нормативу Н5, так само як і нормативу Н4, значно перевищують їх встановлений відсоток (40 %). Відповідно норматив поточної ліквідності банківської системи за аналізований період знаходився на рівні 70,19-80,86%, що свідчить про достатність у комерційних банків активів первинної та вторинної ліквідності для погашення зобов'язань з кінцевим строком погашення до 31 дня. Характер графіка стрибкоподібний, що пов'язано з динамізмом поточних вкладів та кредитів та термінами їх погашення.

- норматив короткострокової ліквідності встановлюється для контролю за здатністю банку виконувати прийняті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів (формула 3):

$$Н6 = А / ПЗ, \quad (3)$$

де А – активи з терміном погашення до 1 року;

ПЗ – короткострокові зобов'язання.

На рис. 5 відображено динаміку дотримання комерційними банками нормативу короткострокової ліквідності.

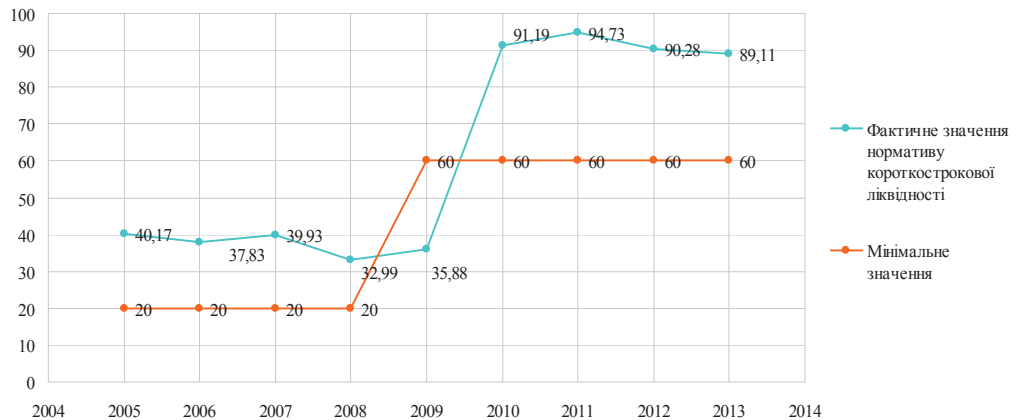

Рис. 5. Динаміка дотримання банками нормативу короткострокової ліквідності (Н6)
(джерело: склали автори на підставі [7])

Як показують дані рис. 5, фактичне значення Н6 не є настільки високим, як у попередніх нормативах, проте перевищує встановлений законодавством

відсоток (20 %, а з березня 2010 року – 60 %, з чим пов'язаний стрибок кривої на рис. 5). Отже, банки у досліджуваному періоді мали таку суму ліквідних активів, якої було достатньо для виконання короткострокової заборгованості.

Необхідно зауважити, що надлишкова ліквідність банківської системи сигналізує про неефективне використання ресурсів та недоотримання прибутку, що загрожує функціонуванню банківських установ у довгостроковій перспективі.

Аналіз показників дотримання нормативів ліквідності банківськими установами свідчить про необхідність проведення оцінки позицій на ринку в умовах посилення вимог регулятора до діяльності банків у розрізі кожної з установ. Результати проведеного дослідження систематизовано на рисунку 6, що представлено у вигляді матриці альтернативних стратегій управління ліквідними позиціями банків.

SWOT-аналіз рівня ліквідності банку		ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ БАНКУ	
		ПОТЕНЦІАЛ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА	ВИМОГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ РЕГУЛЯТОРА
ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ БАНКУ	СИЛЬНІ СТОРОНИ – НАДЛИШКОВА ЛІКВІДІСТЬ	СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ	
		СТРАТЕГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕВАГ ЛІКВІДНОЇ ПОЗИЦІЇ НА РИНКУ Диверсифікація кредитних пропозицій, активізація інвестиційної діяльності на ринку, надання міжбанківського кредитування а наявності надлишкової ліквідності.	СТРАТЕГІЯ МАКСИМАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ЗАПАСУ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ За умови дотримання обсягів кредитування та інвестування згідно вимог регулятора розміщення ресурсів у державні цінні папери, депозитні сертифікати НБУ як дохідні та низько ризикові активи
	СЛАБКІ СТОРОНИ – ДЕФЦИТ ЛІКВІДНОСТІ	СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ	
		СТРАТЕГІЯ МІНІМІЗАЦІЇ ДЕФЦИТУ ЛІКВІДНОСТІ ЗА РАХУНОК РИНКУ Мобілізація фінансових ресурсів переважно за рахунок міжбанківського кредитування, залучення коштів за рахунок внесків акціонерів. Банк може здійснювати акумулювання фінансових ресурсів на зовнішньому та національному ринках капіталів	СТРАТЕГІЯ УНИКНЕННЯ/МІНІМІЗАЦІЇ РОЗРИВУ ЛІКВІДНОСТІ Орієнтація на фінансування з внутрішніх джерел, рефінансування НБУ та проведення реструктуризації зобов'язань

Рис. 6. Матриця альтернативних стратегій управління ліквідними позиціями банківських установ (джерело: склали автори)

В умовах конкурентного середовища особливо у сучасний кризовий період банківські установи працюють над досягненням балансу ліквідності, що полягає в оптимальному забезпеченні фінансовими ресурсами для виконання зобов'язань та недопущення суттєвих надлишків ліквідності з метою уникнення недоотриманих прибутків. З такою метою запропоновано банкам використовувати чотири основні стратегії поведінки на ринку – стратегію використання переваг ліквідної позиції на ринку, стратегію максимального використання запасу ліквідності банку,

стратегію мінімізації дефіциту ліквідності за рахунок ринку, стратегію уникнення/мінімізації розриву ліквідності. Якщо банківська установа володіє надлишковими ресурсами, то логічно дії менеджменту будуть спрямовані на управління активами. У протилежному випадку для вирішення проблеми дефіцитності ресурсів банк концентруватиме зусилля на реалізації стратегій управління пасивами за рахунок потенціалу фінансового ринку та участі фінансування з боку регулятора.

Висновки. Для забезпечення відповідного рівня ліквідності банківської системи центральному банку потрібно реалізувати наступні завдання:

- моніторинг оптимального рівня ліквідності, своєчасне подання звітності, відхилення від обраної стратегії підтримки ліквідності;
- діагностувати та надавати певні рекомендації для усунення негативних змін в ліквідній позиції банку;
- встановлювати та коригувати показники-критерії, що аналізують банківську ліквідність;
- адаптувати зарубіжний досвід управління ліквідністю банків до умов розвитку банківської системи України.

Підвищення ефективності управління ліквідністю банків України вимагає комплексного застосування низки заходів, що передбачає удосконалення механізмів та інструментів регулювання банківської ліквідності як з позиції окремих банків, так і Національного банку України. Об'єктивна оцінка ліквідності комерційного банку дає можливість отримати максимум інформації для діагностики фінансового стану окремого банку та діагностики системних проблем розвитку банківської системи країни загалом.

Бібліографічні посилання

1. Крилова В. Складові процесу управління ліквідністю банку / В. Крилова, Р. Набок // Вісник НБУ. – 2008. – № 6. – С. 24–29.
2. Ліквідність банківської системи України : наук.-аналіт. матеріали. – Вип. 12. / В. І. Міщенко, А. В. Сомик та ін. – К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 180 с.
3. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду : наук.-аналіт. матеріали. – Вип. 11. / В. С. Стельмах, В. І. Міщенко, В. В. Крилова, Р. М. Набок та ін. – К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 220 с.
4. Міщенко С. В. Проблеми забезпечення ліквідності банків на основі використання механізмів рефінансування / С. В. Міщенко // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 75–88.
5. Молчанов О. В. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків / О. В. Молчанов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 10. – С. 48–51.
6. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / за ред. В.С. Стельмах. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
7. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>
8. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затверджена Постановою від 28.08.2001 р. за № 368 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 40. – С. 83.
9. Серпенінова Ю. С. Теоретичні підходи до управління ліквідністю банку / Ю. С. Серпенінова // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 1. – С. 57–62.
10. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку : моногр. / І. М. Бурденко, Є. Є. Дмитрієв, Ю. С. Ребрик, Ю. С. Серпенінова ; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Суми : Університетська книга, 2011. – 136 с.

Надійшла до редколегії 10.11.15